

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Валентина НІЧИЙ,

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, Чернівці (Україна),
v.nichyi@chnu.edu.ua

PECULIARITIES OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

Valentyna NICHYI,

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi (Ukraine),
ORCID ID: 0000-0002-3945-3766 Researcher ID: N-2288-2017

Ничий В. Особенности преподавания иностранного языка в условиях дистанционного обучения. Цель статьи – проанализировать особенности преподавания иностранных языков в высшей школе в условиях дистанционного обучения. Для достижения поставленной цели в статье использованы **методы** теоретического анализа, критического анализа научных ресурсов и научного наблюдения за учебным процессом. Комплексное описание применения этих методов сквозь призму иностранных языков и составляет **научную новизну** работы. **Выводы.** Дистанционное обучение через компьютерные телекоммуникационные сети имеет широкие перспективы в изучении иностранных языков. Прежде всего это преимущество, по сравнению, например, с видео и аудио семинарами заключается в наличии оперативной обратной связи преподавателей и студентов, при многочисленных, учебных программах. Дистанционное обучение является достаточно эффективной формой изучения иностранного языка, направленное на развитие познавательных способностей, устной речи, иноязычного мышления и полноценного овладения письменной иноязычной коммуникацией.

Ключевые слова: *иностранные языки, дистанционное обучение, коммуникативная компетенция, онлайн-занятия, ресурсы обучения.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. В даний момент питання дистанційного навчання в силу різних причин набуває більшої актуальності. Процеси, що відбуваються вимагають змін в системі освіти. Особливість дисципліни “іноземна мова” полягає в тому, що метою є не тільки володіння мовною компетенцією, а й оволодіння комунікативною компетенцією. Ефективне дистанційне навчання іноземної мови має будуватися на базі добре побудованого віртуального мовного середовища. Організація навчання іноземної мови в дистанційному форматі вимагає великих затрат праці на перших етапах створення курсу. Завдання повинні бути доступними для сприйняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Методикою викладання іноземної мови займалося багато вчених, зокрема Д. Кеган, Р. Бош'є, О.М. Довгялло, Є.С. Полат. Проблемі розробки інтерактивних та електронних засобів навчання, вивченню їх характерних рис присвячені наукові роботи М. Жалдака, І. Садовник, Е. Носенко, Г. Чекаль, О. Хуторського, Т. Коваль, А. Андреева, В. Солдаткіна, Р. Олексієнко, О. Чорної та ін.

Метою написання даної статті є проаналізувати особливості викладання іноземної мови у вищій школі в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. При побудові дистанційного уроку необхідно враховувати різні чинники. Наприклад, необхідно комбінувати відеозапис, аудіозапис, зображення і текст. Також не можна ігнорувати навчання письму на дистанційному навчанні. Подальшим завданням викладача стає –

віддалений контроль засвоєного матеріалу. Сучасні технології спрощують це завдання і дозволяють автоматизувати даний процес, дозволивши комп'ютеру самому зробити перевірку матеріалу. Але, незважаючи на переваги новітніх засобів мультимедіа та комп'ютерних технологій при дистанційному навчанні, незамінною частиною є колективна пізнавальна діяльність, яка дозволяє правильно сприймати інших і оцінювати себе.

Сьогодні дистанційне навчання іноземної мови і не тільки знаходиться в стадії розвитку. Сучасні проблеми вимагають сучасних рішень. В інтернеті з'явилася величезна кількість електронних освітніх платформ, за допомогою яких ми хоча б якось можемо продовжити навчання студентів іноземної мови і не втратити ті результати, які напрацьовували протягом всього навчального року. Звичайно спочатку складно було звикнути до такої організації роботи, але з введенням дистанційного навчання ми, навчаючись, освоїли багато цікавих програм і додатків, через які можна організувати навчання іноземної мови в тією мірою, в якій це вкрай зараз необхідно. Тому дистанційне навчання можна розглядати, як вельми цікаву перспективу¹. Кожен викладач сам підбирає відповідну літературу, яка допомогла б вивчати новий матеріал, а також на порталі дисциплін є багато посилань на різні вебінари і пізнавальні відео з теми.

Звичайно, викладання дисципліни “Іноземна мова” дистанційно – складне завдання, адже дисципліна містить не тільки знання мови, але також необхідну практику, що, практично неможливо в форматі дистанта. Але в силу різних обставин, які не залишають нам вибору, даний формат дистанційного

¹ Andreev A., Soldatkin V. Distantionnoe obuchenie: sushchnost, tekhnolohiya, organozatsiya [Distance learning: essence, technology, organization], Moskva, 1999, P. 57–89 [in Russian].

навчання несе ефективність шляхом грамотного підходу. Погоджуємось з тим, що живе спілкування з викладачем і групою іноземною мовою (ІМ) дуже складно замінити в дистанційному форматі, але при цьому є деякі моменти, які при правильній організації будуть корисні й ефективні. При організації дистанційного навчання іноземних мов викладачеві дуже важливо на самому початку онлайн-занять обговорити з групою правила поведінки під час дистанційних уроків. Коли йде пояснення нової теми, можна попросити всіх вимкнути мікрофони, а питання ставити в чаті конференції (наприклад, в Google meet є така можливість). Дуже допомагає при поясненні матеріалу використання підготовлених заздалегідь презентацій, таблиць. При цьому викладач може просити студентів по черзі прочитати приклад, прокоментувати правило, щоб пояснення не було монотонним.

Спілкування тет-а-тет можна вибудувати при дистанційних заняттях, але це, звичайно, залежить від кількості студентів в групі. До 10 осіб – оптимальна кількість. Наприклад, можна задати додому підготувати усне повідомлення, на занятті питати кожного студента, вести з ним діалог іноземною мовою, інші студенти виконують письмове завдання в цей момент (наприклад, на платформі Google Classroom в режимі реального часу), при цьому можуть залишати питання / коментарі в чат конференції. Після опитування кожного всі разом повертаються до перевірки письмового завдання. На деяких платформах можливо об'єднувати студентів в сесійні кабінети, де вони в онлайн-режимі в парах можуть виконувати завдання (наприклад, підготуватися до дискусії і продумати стратегію виступу).

Організація даного виду навчання вимагає більших затрат часу, а також повного перегляду формату виконуваних завдань. При цьому можна відзначити, що студенти стали відповідальніше ставитися до вивчення додаткових матеріалів і виконання домашнього завдання (в тому числі з-за введення автоматичного контролю здачі домашнього завдання на платформі Google meet). Дистанційна освіта в умовах загального дистанційного навчання, на наш погляд, має бути, але її можна розцінити як доповнення до очної форми. По-перше, дистанційне навчання вимагає від студентів високого рівня самодисципліни. По-друге, не кожна людина зможе забезпечити собі належне технічне обладнання для даної форми навчання.

Дистанційне навчання не слід розглядати як основну форму навчання, але не можна і списувати з рахунків дане “винахід цивілізації”. Можливо, коли-небудь, в недалекому майбутньому ми зможемо дізнатися про істинні можливості дистанційного навчання. Застосування технології дистанційного навчання ефективно як в педагогічному плані, так і з точки зору економіки але, поряд з цим практика дистанційного навчання показує, що дуже часто методи традиційного навчання безпосередньо застосовують і в дистанційній формі навчання. На цей момент відсутній комплексний підхід до створення системи дистанційного навчання та цілеспрямована професійна підготовка педагогічних кадрів, які володіють методами електронного навчання і дистанційними освітніми технологіями. Певна специфіка інформаційних

технологій вимагає активної участі студента з одного боку і чітких принципів відбору змісту матеріалу методики адаптації їх використання з іншого. Однак, дистанційне навчання через комп'ютерні телекомунікаційні мережі має широкі перспективи у вивченні іноземних мов. Перш за все ця перевага, порівняно, наприклад, з відео та аудіо семінарами полягає в наявності оперативного зворотного зв'язку викладачів і студентів, при численних, навчальних програмах². Дистанційне навчання іноземним мовам є досить ефективною формою вивчення іноземної мови, спрямоване на розвиток пізнавальних здібностей, усного мовлення, іншомовного мислення і повноцінного оволодіння письмовою іншомовною комунікацією.

При грамотній розробці дидактичної і технічної сторін дистанційного навчання іноземним мовам, при регулярному і професійному супроводі студентів протягом всього курсу, при високій мотивації слухачів і наявності всіх необхідних технічних засобів навчання і електронних освітніх ресурсів дистанційне навчання іноземним мовам може скласти конкуренцію традиційним формам навчання, оскільки воно за допомогою всіх своїх коштів допомагає навчити слухачів всіх видів мовленнєвої діяльності і сформувати у них комунікативну компетентність, що є головною метою навчання іноземних мов.

Хоча можна сказати, що дисципліна “іноземна мова”, є не тільки теоретичною, а й для подальшого закріплення отриманих навичок необхідно багато практики як письмової, так і усної, що через обставини неможливо, оскільки в процесі проведення заняття викладачеві вкрай складно опитати всіх присутніх. Але незважаючи на це, протягом усього навчального процесу видно повну віддачу і залученість викладача в процес навчання. Кожен день студенти отримують важливі лекції та статті для самостійного вивчення, що є безсумнівною перевагою. Питання тільки в дисципліні самого студента, чи зможе він змусити себе виконати завдання і зробити це якісно. Формат онлайн-трансляцій не зовсім зручний для кожного студента, тому що звук в процесі заняття може бути занадто тихим або через сторонні шуми можна пропустити важливу інформацію. Але, безумовно, в даній ситуації такий підхід є виграшним і дозволяє продовжувати навчання в будь-якій точці світу, де б не знаходилася людина.

Дистанційна освіта ні в якому разі не може повністю замінити живий процес навчання. Незважаючи на прогрес нинішнього покоління, спілкування тет-а-тет дає набагато якісніші плоди, ніж просто прослухати інформацію по відео, паралельно відволікаючись на кружку чаю з тістечком. Тут багато хто погодиться. Найкраще було б використовувати її як додаткове джерело інформації, додаткові заняття. Говорячи про ВНЗ, то їх частково можливо перевести на такого роду навчання, але лише тому, що люди в основному націлені на певний результат і дії їх більш цілеспрямовані, ніж у школярів. Але не можна забувати і про технічне оснащення та володіння ним. Можуть виникнути проблеми при використанні ресурсів (портали, різні платформи, формати файлів, їх надсилання і т. д.) викладачами. Не кожен зможе також спритно управлятися всім, як молодша частина суспільства. Необхідно додаткове навчання, що вимагає достатньої

² Oleksienko R., Stepkovska S. “Internet-tekhnolohiyi u vyvchenni inozemnykh mov” [Internet technologies in the study of foreign languages], Visnyk LNU im. T.Shevchenka, N 1 (188), 2010, P. 229–236 [in Ukrainian].

кількості часу і ресурсів. Крім цього, існує і така перешкода, як технічна сторона навчально-освітніх порталів і платформ, які не можуть витримати такого напливу. В основному такі навантаження якщо не ламають системи, то роблять їх повільними, що також своєю чергою ускладнює навчальний процес. Прогалин дійсно дуже багато. Але навіть усунувши їх, повністю піти на дистанційне навчання не буде правильним. Так, це може бути досить ефективно. Так, можливо для когось простіше. Ми, як одиниці суспільства і соціуму, потребуємо живого спілкування, нам простіше і вільніше жити, коли ми знаходимося не тільки в закритому, одному і тому ж приміщенні. Ми відчуваємо себе краще, коли міняємо локацію і бачимо живі емоції, а не тільки все через екрани наших гаджетів.

Дистанційне навчання дає ряд можливостей для реалізації своїх навичок, а також отримання нових. З причини умов, в яких опинилося наше суспільство, відкривається ряд можливостей для створення нових видів роботи та прояву себе, як педагога зі сформованої ІТ-компетенції. Різкий перехід з очної форми роботи на дистанційну є плюсом для молодих фахівців і не тільки, але також викликає складність у будь-якої людини у зв'язку зі швидким темпом роботи і недостатнім вивченням цього питання. Дистанційна форма роботи хороша для виконання письмових вправ іноземними мовами. Зручно оперувати будь-яким матеріалом, є можливість виконати більшу кількість завдань, ніж при очній роботі. З іншого боку, застоюється мовний компонент. Навіть при проведенні онлайн-конференцій, мова спотворюється під впливом перешкод в додатках і немає можливості проконтролювати помилки того, хто навчається.

Крім цього, необхідний вихід на більш стабільні форми роботи. Кожен викладач проводить свої заняття по-різному, через що студентам необхідно мати регулярний вихід в різні месенджери, платформи для конференцій, сайти і додатки. Для більшої зручності роботи, цей доступ повинен бути як з мобільного пристрою, так і з ПК. При можливості регулярних консультацій з викладачем, дистанційна форма роботи підходить для розвитку лексичних та практичних навичок, але не варто її розглядати як основний вид роботи.

На нинішній день, дистанційне навчання іноземної мови й не тільки, знаходиться на стадії становлення. Ми не були готові до цього повороту подій. Але сучасні труднощі вимагають сучасних рішень. В онлайн було помічено велику кількість електронних освітніх платформ, завдяки яким ми можемо продовжувати навчання. Природно спочатку непросто було звикнути до подібної організації роботи, але з вступом дистанційного навчання ми освоїли велику кількість привабливих і цікавих програм, крізь які можливо здійснити вивчення іноземної мови, серед них Duolingo, Lingualeo, Lingvist, Beelinguapp та ін. В наслідок цього дистанційне вивчення можна розглядати, як привабливу перспективу.

Але, не звертаючи уваги на всі плюси засобів мультимедіа та комп'ютерних технологій при дистанційному навчанні, невід'ємною частиною

вважається колективна пізнавальна робота, яка допомагає правильно розуміти себе та інших.

У дистанційного навчання, безумовно, є переваги:

1. Ви можете продовжити роботу поряд з навчанням, вчитися у вихідні дні, коли ви повернетесь з роботи або навіть серед ночі. Ви вчитеся, поки заробляєте!

2. Ви економите час: немає часу, витраченого на поїздки на роботу і назад, немає часу, витраченого на очікування автобуса. У програмі дистанційного навчання ваші студенти знаходяться безпосередньо у вашій кімнаті – навчальний матеріал на вашому столі або електронний матеріал на вашому комп'ютері (головне – мати інтернет, вміти користуватися ресурсами).

3. Якщо ви самодисципліновані і мотивовані, кращою перевагою дистанційного навчання є те, що ви можете вчитися в своєму темпі. Це відомий факт, що різні люди вчаться по-різному і з різною швидкістю.

4. Ви можете вчитися завжди і всюди: за винятком випадків, коли вам потрібно відвідувати онлайн-урок в певний час або лекцію по відеозв'язку, ви можете значною мірою вчитися в будь-який час і в будь-якому місці.

Але і недоліки у дистанційного навчання теж є:

1. Велика ймовірність відволікання уваги: потреба в спілкуванні в соціальних мережах. Ви повинні зберігати мотивацію і зосередженість, якщо хочете успішно пройти курс дистанційного навчання. Дистанційна освіта не дуже гарна ідея, якщо ви схильні відкладати на потім і не можете дотримуватися термінів.

2. Складні технології. Надмірна залежність від технологій може бути основним недоліком в режимі дистанційного навчання, особливо, коли навчання відбувається в онлайн-середовищі. Будь-який збій в програмі або додатку може призупинити лекцію і перервати процес навчання. Точно так же, якщо студент не розбирається в комп'ютерах і технологіях, його досвід навчання може бути незадовільним.

Дистанційне навчання іноземної мови вирішує цілий ряд дидактичних завдань більш ефективно. Змінюється, в першу чергу, роль викладача, основне завдання якого підтримувати і направляти розвиток особистості студента, його творчий пошук. Відносини зі студентами будуються на принципах спільної творчості і співпраці. Також будь-яка з освітніх програм може реалізовуватися в дистанційній формі. У цих умовах неминучий перегляд організаційних форм навчальної роботи, які склалися сьогодні: збільшення самостійної індивідуальної роботи і збільшення обсягу практичних і творчих робіт пошукового та дослідницького характеру. Виконання завдань і використання нових інформаційних технологій дозволяє студентам занурюватися в реальне мовне середовище через безпосереднє телекомунікаційне спілкування безпосередньо з носіями мови. Також це відкриває для них доступ до електронних, дидактичних та довідкових матеріалів³.

Важливо відзначити те, що дистанційне навчання не замінює, а ефективно доповнює традиційну систему освіти, даючи можливість вчити те, що потрібно

³ Chorna O. "Pedagogichni ta informatsiyni tekhnolohiyi dystantsiynoho navchannya inozemnykh mov u VNZ" [Pedagogical and information technologies of distance learning of foreign languages in higher education], *Vykladannya mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi, Mizhpredmetni zvyazky, Naukovi doslidzhennya, Dosvid, Poshuky*, Kharkiv, 2011, Vyp. 18, P. 301–308 [in Ukrainian].

студентові, коли та де йому зручно. Іншими словами, дистанційне навчання направлено на організацію продуктивної самостійної, навчально-пізнавальної діяльності студента.

Інтернет-система найкращим чином сприяє вивченню іноземних мов дистанційно, позаяк за допомогою соціальних мереж і різноманітних чатів, ми можемо спілкуватися з носіями мови в будь-який час доби, тим самим практикуючи не тільки розмовну мову, а й граматику.

Дистанційне навчання одна з обговорюваних тем. У даній формі навчання з'явилися як прихильники, так і противники, серед викладачів і студентів. Багато хто вважає, що для такої дисципліни, як іноземна мова, навчання тільки в дистанційному форматі, не підходить, оскільки багато нюансів, що виникають в процесі навчання мови, можливо зрозуміти і засвоїти лише в момент живого, безпосереднього спілкування з викладачем. Так само дистанційне навчання не може забезпечити в достатньому обсязі перевірку засвоєння матеріалу студентами. А значить, можуть виникнути прогалини в знаннях матеріалу, які будуть нашаровуватися один на одного і знижувати рівень знання предмета. Але є і плюси, дистанційне навчання може послужити хорошим доповненням до традиційного навчання, наприклад як домашня або проектна робота, з електронними платформами. Таке комбінування дозволить успішно засвоювати інформацію людям з різною системою сприйняття (аудіали, візуали, кінестетики). Кожен з них буде здатний знайти для себе кращі форми роботи.

Висновки. Саме явище дистанційного навчання (ДН або e-Learning) не така вже й інноваційна річ. Вже років 15 воно існує, як у вигляді безпосереднього онлайн-діалогу між викладачами та студентами, так і у вигляді одностороннього мовлення, через записані відеолекції, інтерактивні посібники, додатки, що дозволяють освоїти весь необхідний матеріал відповідно до програми і забезпечити контроль його засвоєння. Якщо побудувати дистанційне навчання іноземних мов грамотно, викладаючи якісно записані відеолекції на освітню платформу, зі зручним інтерфейсом, студентам неважко буде розібратися з усіма технічними моментами, встановити зворотний зв'язок – дати відповідь на “віртуальному занятті”, не віднімаючи ні часу, ні сил у викладача на розв'язання цих проблем.

Nichyi V. Peculiarities of teaching a foreign language in the conditions of distance learning. The purpose of the article is to analyze the features of teaching foreign languages in higher education in the context of distance learning. To achieve this goal, the article uses the methods of theoretical analysis, critical analysis of scientific resources and scientific observation of the educational process. A comprehensive description of the application of these methods through the prism of foreign languages is the scientific novelty of the work. In the era of continuous informatization of society and education, in particular the use of modern computer technology, the Internet, multimedia and mobile communications in the educational process of higher education, has become a necessary condition for training and education of competent professionals and their future adaptation to working conditions. Therefore, educational institutions try to organize the educational process so as to provide students with full access to educational materials, using paper, electronic and multimedia media and access to Internet resources. In addition, the use of computer technology and the Internet, distance learning technologies significantly expands the range of potential students and allows to involve in education (including language) a wider range of students from abroad. Conclusions. Distance learning through computer telecommunication networks has broad prospects in the study of foreign languages. First of all, this advantage, in comparison, for example, with video and audio seminars, lies in the availability of operational feedback from teachers and students, with numerous training programs. Distance learning of foreign languages is a fairly effective form of learning a foreign language, aimed at the development of cognitive abilities, oral speech, foreign language thinking and full mastery of written foreign language communication.

Key words: foreign languages, distance learning, communicative competence, online classes, learning resources.

Нічий Валентина – асистент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. В науковому доробку автора – 21 надрукована праця. Коло наукових інтересів: проблеми семантичного синтаксису у французькій мові, перекладознавство, методика викладання іноземної мови.

Nichyi Valentyna – Teaching Assistant of the Department of Modern Foreign Languages and Translation, Faculty of History, Political Science and International Relations, Yuri Fedkovych Chernivtsi National University. The author's scientific work includes 21 published works. Research interests: problems of semantic syntax in French, translation studies, methods of teaching a foreign language.

Received: 20.01.2021

Advance Access Published: March, 2021

© V. Nichyi, 2021